Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas 2003 m. gegužės 24 d. Nr. 100 (21)

Saturday supplement May 24, 2003 No. 100(21)

Prisimenant žymųjį gamtininką

Kauno zoologijos sodas, T. Ivanausko zoologijos muziejus, Žuvinto rezervatas, Ventės Rago ornitologinė stotis, daugybė mokslinių darbų, knygų, straipsnių, visuomeninių organizacijų ir mokslinių įstaigų įsteigimas ar dalyvavimas, jas steigiant — visa tai yra žymaus Lietuvos mokslininko ir visuomenės veikėjo prof. Tado Ivanausko neįkainuojamas palikimas Lietuvos (ir pasaulio) mokslui bei jos žmonėms.

Tadas Ivanauskas 1937 metais.

Tadas Ivanauskas gimė 1882 m. gruodžio 16 d. Lydos apskrities (Baltarusijoje) Vosyliškių valsčiaus Lebiodkos dvare lietuvių inteligentų šeimoje. Iš mažumės pradėjo domėtis gamta. Pirmasis šį jausmą jam įkvėpė tėvas Leonardas Ivanauskas, kuris dvare buvo įrengęs „Paukščių kambarį" su savo pagamintomis paukščių iškamšomis.

Po pradinio mokslo įstojo į Varšuvos gimnaziją, kur dar labiau kilo susidomėjimas gamta. Jis ėmė lankyti gamtos studijas, savo žinių gilinimui naudojosi rusų ornitologo A. Bykovo užrašais, biblioteka ir paukščių iškamšų rinkiniu.

Apie mokslą Varšuvos gimnazijoje pagal T. Ivanausko prisiminimus R. Budrio sudarytoje knygoje *Tadas Ivanauskas. Aš apsisprendžiau* („Vyturys", 1994 m.) rašoma: „Bet štai aš Varšuvoje, esu gimnazijos mokinys, visi mano draugai gryni lenkai, nei iš Lietuvos, nei iš Gudijos nėra nė vieno. Jie pašiepia mane, tyčiojasi iš mano tarmės, pravardžiuoja mane. Aš irgi jaučiu, kad mes ne tie patys žmonės, tarp mūsų yra kažkoks skirtumas. Jie žino, kad jie yra lenkai ir turi tam pagrindą, jie gyvena Lenkijoje, kalbasi tarp savęs gryna lenkų kalba. Aš jaučiuosi lietuviu, bet lietuviškai nekalbu, o lenkai tyčiojasi iš mano lenkiškai-gudiškai-lietuviško žargono... Nebeatmenu, penktoje ar šeštoje klasėje perskaičiau Henriko Senkevičiaus *Ugnimi ir kalaviju, Tvanas, Ponas Volodyjevskis, Kryžiuočiai, Quo vadis* ir kt. Kai kurie iš tų veikalų, o ypač *Tvanas*, paliko mano galvosenoje gilių pėdsakų. Čia svarbiausi motyvai paimti iš Lietuvos praeities. Su pasigėrėjimu skaičiau Žemaitijos dvarelių romantiškai jaukų aprašymą, vaizduojantį jų gyventojų, kad ir niūrų, bet taurų būdą... Mūsų klasės auklėtojas Roža buvo baisiai bjaurus žmogus. Jam būdavo malonumas visokiais būdais kankinti mokinius. Iššaukęs kokį mokinį, surasdavo visokių priekabių ir sakydavo ilgus pamokslus. Turėjo įprotį kalbėdamas ilgu paišeliu baksnoti mokiniui į nosį, kas buvo labai nemalonu..."

T. Ivanauskas, neapsikęsdamas su bendramoksliais, mokytojais, o ypač su gimnazijos inspektoriumi Šimanovskiu, kurį vadino Šimpanzu, darėsi vis neklusnesnis ir įžūlesnis: „...Pasidariau dar įžūlesnis ir pagaliau per vieną griežtą pasikalbėjimą, visiškai nevilties apimtas, į akis pavadinau jį šimpanzu. Tai nulėmė mano tolesnį likimą — pasidarė aišku, kad toliau gimnazijoje likti negaliu. Iš gimnazijos buvau pašalintas netgi su pažymėjimu, vadinamu „volčij bilet" (vilko bilietas). Su tokiu pažymėjimu nepriimdavo mokinių į jokią kitą gimnaziją..."

Tuo metu T. Ivanausko tėvas gyveno Peterburge ir užėmė aukštas pareigas, turėjo plačių pažinčių. Tai ir lėmė, kad T. Ivanauskas buvo priimtas mokytis į Peterburgo 10-ąją berniukų gimnaziją, kurioje santykiai tarp mokytojų ir mokinių buvo žmoniški. Šią gimnaziją T. Ivanauskas baigė 1903 m. Tais pačiais metais įstojo į Peterburgo universiteto gamtos-matematikos fakultetą. 1905 m. dėl Rusijoje įvykusios revoliucijos ir studentų riaušių uždarius Peterburgo universitetą, T. Ivanauskas tęsti mokslus išvyko į Prancūziją ir 1909 m. baigė Sorbonos universitetą. Besimokydamas universitete, jis atostogų metu 1906 m. dirbo Roscoffo biologijos stotyje, 1907 m. — Arago laboratorijoje, 1908 m. — Wimereux biologijos stotyje, kurioje specialiai domėjosi protistų klausimu ir savo tyrimų išvadas 1910 m. paskelbė moksliniame darbe „Cothurnia ligiae, Etude protistologique".

1931 m. Brazilijoje. Tadas Ivanauskas — pirmasis iš kairės.

1909 m. T. Ivanauskas grįžo į Peterburgą ir išlaikė egzaminus, reikalingus gauti Rusijos aukštojo mokslo diplomą. Tais pačiais metais Peterburge organizavo mokslo priemonių laboratoriją–dirbtuvę, kuriai vadovavo, kol ją 1917 m. nacionalizavo bolševikai. 1914 ir 1917 m. dalyvavo mokslinėse ekspedicijose į Norvegiją prie Barenco jūros tirti jūros paukščius, susipažinti su vietos pramoninių gyvūnų reikšme ir rinkti medžiaga zoologijos muziejui bei savo laboratorijai.

1918 m. gegužės mėnesį, po Lietuvos Nepriklausomybės Akto paskelbimo, T. Ivanauskas kaip Lietuvos Vyriausiosios tarybos Rusijoje delegacijos narys, sugrįžo į Lietuvą. Matydamas sunkią padėtį švietimo srityje, jis Musteikoje (Varėnos apskr.) įsteigė ir mokytojavo pirmą toje vietovėje privačią lietuvišką mokyklą, kurioje mokėsi aplinkinių miestelių ir kaimų vaikai.

1919 m. pradžioje T. Ivanauskas aktyviai įsijungė į Vl. Putvinskio, M. Šalčiaus, A. Žmuidzinavičiaus, A. Vienuolio–Žukausko, B. Sruogos, R. Skipičio, M. Mikelkevičiaus, L. Giros ir kitų Lietuvos inteligentų–patriotų steigiamos Lietuvos Šaulių sąjungos veiklą. Buvo vienas pirmųjų šios organizacijos pradininkų. Jis, drauge su kitais organizacijos įkūrimo iniciatoriais, Kaune Vytauto kalno aikštelėje lankė rikiuotės ir naudojimosi su ginklais užsiėmimus, kuriuos pravedinėjo karininkai K. Musteikis (vėliau brigados generolas, paskutinis nepriklausomos Lietuvos krašto apsaugos ministras) ir J. Sutkus, kvietė žmones stoti į organizaciją, važinėjo po Lietuvą ir būrė šaulių–partizanų būrius kovoti su bolševikais, lenkais ir vokiečiais, aktyviai prisidėjo sužlugdant lenkų POW (Polska organizacija wojskova) organizacijos sukilimą.

„Apie lenkų kėslus žinojo ir mūsų pusiau kariška, pusiau civilinė Šaulių sąjunga (Vl. Putvinskio vadovaujama), ir atidžiai stebėjo įvykius. Nors dalis Lietuvos vyriausybės, be kitų ir prezidentas A. Smetona, vengė panaudoti drastiškas priemones, vis dėlto premjeras M. Sleževičius savo atsakomybe įsakė areštuoti svarbiausius perversmo veikėjus. Buvo suimti K. Blaževičius, J. Kudzevičius, V. Kudzevičius, St. Niekrašas, N. Sipavičius ir J. Aukštuolaitis. Kaune buvo paskelbta apgulties būklė...

... Tuo laiku Šaulių sąjunga dėjo pastangas išgauti konkrečių duomenų apie POW sudėtį, tarp kitko, buvo sužinota, kad šios organizacijos archyvas yra Jono Niekrašo žinioje ir užkastas jo sode Pakalnės gatvėje (dabartinė Vl. Putvinskio gatvė, prie pat funikulieriaus). Tame sode man kartu su kitu šauliu Mikelkevičium naktį teko eiti sargybą. Surasti archyvą daug padėjo Daukantas Vrublevskis, POW narys ir ryšininkas tarp Kauno ir Vilniaus. Buvo padaryta krata Niekrašo namuose ir sode. Į Lietuvos vyriausybės rankas pateko visas POW narių ir jų šalininkų sąrašas. Rugsėjo 23 dieną buvo areštuoti R. Kavalecas ir J. Niekrašas. Taigi kauniškis POW padalinys nustojo gyvavęs. Sąmokslo dalyvių byla prasidėjo 1920 m. gruodžio 14 dieną ir truko iki gruodžio 24 dienos." (R. Budrys *Tadas Ivanauskas. Aš apsisprendžiau.*)

1919 m. liepos mėn. T. Ivanauskas buvo išrinktas į organizacinę komisiją LŠS pagrindinių teisinių dokumentų projektams paruošti, kurie rugpjūčio 8 d. buvo pateikti LŠS visuotiniam susirinkimui. Rugpjūčio 20 d. jis visuotinio susirinkimo metu išrenkamas į pirmąją Šaulių sąjungos centro valdybą, į kurią balsų dauguma dar buvo išrinkti Vl. Putvinskis, M. Šalčius, Vl. Stašinskas ir M. Mikelkevičius. Šiai valdybai susirinkimas pavedė galutinai paruošti ir priimti organizacijos įstatus, kuriuos jau rugsėjo 15 d. patvirtino tuometinis krašto apsaugos ministras karininkas P. Žadeikis. T. Ivanauskui LŠS įstatų reikalais teko dalyvauti susitikimuose su KA ministru P. Žadeikiu ir kariuomenės vadu generolu S. Žukausku.

Būdamas Šaulių sąjungos centro valdybos narys, T. Ivanauskas ir toliau dirbo mokslinį darbą. 1919 m. rugpjūčio 1 d. jis įkūrė gamtos tyrimo stotį, kurios rinkiniai ir darbai sudarė pagrindą universiteto zoologijos kabineto ir muziejaus įsteigimui. 1920 m. T. Ivanauskas įkūrė ir iki 1922 m. vadovavo bei dėstė Lietuvos zoologijos aukštiesiems kursams. Nuo 1922 m. vasario 16 d. Lietuvos universiteto gamtos–matematikos fakulteto zoologijos katedros vedėjas. Tais pačiais metais zoologijos muziejui rinkti medžiagą jis organizavo mokslinę ekspediciją į Istrijos pusiasalį prie Adrijos jūros. Šios ekspedicijos medžiaga ir eksponatai iki šiol eksponuojami Kauno zoologijos muziejuje.

1923 m. T. Ivanauskas atstovavo Lietuvos universitetui Paduvos universiteto 700 m. sukakties iškilmėse ir ten jam buvo suteiktas garbės daktaro vardas. Vėliau jis atstovavo Lietuvai daugelyje užsienio šalių mokslinėse konferencijose.

1927 m. organizavo ekspediciją į Viljandžio salą Estijoje, o 1931 m. į Braziliją, apie kurią aprašė leidinyje *Trys mėnesiai Brazilijoje*. T. Ivanausko ekspedicijai daug padėjo tuometinis Lietuvos ambasadorius Brazilijoje gen. T. Daukantas (LŠS Centro valdybos priminkas 1926 m. birželis–gruodis). T. Ivanauskas prisimena: „...Mūsų tolimesnę kelionę labai palengvino Lietuvos politinis atstovas Brazilijoje gen. T. Daukantas, kuris parekomendavo mus Brazilijos užsienio reikalų ministrui Vargas, o šis aprūpino mus rekomendaciniais laiškais, be to, išrūpino nemokamus bilietus Brazilijos geležinkeliais..."

1929 m. T. Ivanausko iniciatyva buvo įsteigta Ventės Rago ornitologinė stotis ir Lietuvoje pradėtas paukščių žiedavimas. Tais pačiais metais jis pirmasis savo ūkyje Obelynėje (netoli Kauno) pradėjo auginti kailinius žvėrelius — juodsidabrines lapes ir audines. Buvo vienas iniciatorių Lietuvoje švenčių metu sodinti medelius. Padėjo J. Tumui–Vaižgantui įsteigti Lietuvai gražinti draugiją. 1937 m. jo iniciatyva buvo įkurtas Žuvinto rezervatas, o 1938 m. liepos 4 d. — Kauno zoologijos sodas.

T. Ivanauskas su stirniuku 1935 m.

1940 m. jam suteikiamas biologijos daktaro vardas. 1941 m. išrenkamas LTSR Mokslų akademijos nariu. 1940 m. jis skiriamas Vilniaus universiteto zoologijos katedros dekanu ir šiose pareigose išbūna iki 1956 m. 1945 m. jis prie LTSR Mokslų akademijos įsteigia biologijos institutą ir iki 1950 m. būna jo direktoriumi. 1945 m. organizavo universiteto ekspediciją į Turkmeniją. 1951–1954 m. vadovavo Žemės ūkio akademijos miškininkystės katedrai, 1954–1965 m. Kauno medicinos instituto biologijos katedrai, 1960 m. organizavo ekspediciją į Tadžikiją, 1962 m. — savo paskutinę mokslinę ekspediciją į Obės žemupį. Nuo 1956 m. iki 1964 m. T. Ivanauskas Vilniaus universiteto zoologijos katedros profesorius.

Profesorius T. Ivanauskas parašė daug mokslinių knygų ir veikalų: 1921 m. — *Gamtos paminklai ir jų klausimas Lietuvoje*, 1922 m. — *Lietuvos gamtos tyrimo stoties 1920 ir 1921 m. darbų apyskaita su pastabomis apie Lietuvos fauną apskritai*, 1923 m. — *Mūsų paukščiai ir mokykla*, 1924 m. — *Vadovėlis vabzdžiams rinkti*, 1928 m. — *Žmogus ir gyviai*, 1928 m. — *Paukščių migracijos*, 1929 m. — *Kailinių žvėrių auginimas ir jo perspektyvos Lietuvoje*, 1931 m. — *Vadovėlis Lietuvos paukščiams apibūdinti*, 1932 m. — *Trys mėnesiai Brazilijoje*, 1937 m. — *Migration des oiseaux*, 1938-55 m. — *Lietuvos paukščiai* (3 tomai), 1955 m. — *Gamtininko užrašai*, 1956 m. — *Apie žvėris ir paukščius*, 1958 m. — *Gyvybės raida*, 1968 m. *Pasaulio žvėrys*, 1971 m. (po mirties) išleistos *Pasaulio paukščiai* ir *Miško paukščių ir žvėrių biologija ir medžioklės ūkio pagrindai*. Daug mokslinių straipsnių jis paskelbė *Švietimo darbe, Gamtos–matematikos fakulteto darbuose, Kosme, Kultūroje, Trimite, Mūsų rytojuje, Medžiotojuje, Mūsų giriose, Tautos ūkyje, Mūsų gamtoje, Mokslas ir gyvenimas, Lietuviškoje enciklopedijoje* ir kt.

T. Ivanauskas ne tik dalyvavo Šaulių sąjungos, Lietuvai gražinti draugijos, Lietuvos dviratininkų sąjungos, Lietuvos gamtininkų draugijos ir kitų organizacijų veikloje, bet ir buvo Lietuvos taisyklingosios medžioklės draugijos kūrėjas, ilgametis jos pirmininkas, Lietuvos medžiotojų draugijos garbės pirmininkas, Tarptautinio intelektualinio bendravimo komisijos narys, drauge su žmona Honorata Paškauskaite–Ivanauskiene 1933 m. įsteigė Gudų veikimo centrą ir kt.

Sovietinė valdžia apdovanojo prof. T. Ivanauską Darbo Raudonosios Vėliavos ordinu, 3 medaliais ir 11 garbės raštų. 1945 m. jam buvo suteiktas LTSR nusipelnusio mokslo veikėjo vardas, 1959 m. jam suteikta respublikinė valstybinė premija, tačiau tai nebuvo visiškas jo mokslinio darbo įvertinimas. Matyt sovietiniai valdininkai prisiminė jo visuomeninę patriotinę veiklą nepriklausomoje Lietuvoje, jo meilę Lietuvai ir atsisakymą propaguoti absurdišką sovietinio biologo T. Lysenkos mokslinę teoriją per 1948 m. Vilniuje vykusią sąjunginę konferenciją. Tai buvo labai drąsus ir pavojingas jo tolesnei karjerai žingsnis. Be to, 1944 m. tik atsitiktinai T. Ivanauskas išvengė tremties į Sibirą. Tą dieną, kai atvažiavo jo suimti, profesorius buvo išvykęs.

Profesorius, žymus nepriklausomos Lietuvos visuomenės veikėjas, mokslininkas Tadas Ivanauskas mirė 1970 m. birželio 1 d. Kaune. Palaidotas Tabariškių kapinėse, netoli Obelynės.

Stasys Ignatavičius

Šio šeštadienio priedo puslapiuose:

T. Ivanauskas — žymusis gamtininkas. — 1.

Tennessee Williams pjesė Čikagos lietuvių scenoje. — 2.

Tarptautinė vėtrungių paroda; muzikos šventė Vilniuje. — 3.

Ilgas kunigo gyvenimo kelias; kai pievos geltonai žydi. — 4.

Džiugi teatro premjera

Eglė Juodvalkė

Teatro mylėtojai, kurių, dėl susiklosčiusių aplinkybių, nepaslankumo, nepasitikėjimo, laiko stokos ar aibės kitų priežasčių, nesuviliojo teatro sambūrio „Žaltvykslė", pastatytą Tennessee Williams vienaveiksmės pjesės „Pasmerkti namai" (This House is Condemned) premjera sekmadienį, gegužės 18 d., gali sau nagus kramtyti, nes spektaklis ir jo dalyviai — aktoriai Dalia Cidzikaitė ir Linas Umbrasas, režisierė Ilona Čiapaitė, scenografė Sigita Šulaitytė, choreografė Lina Bulovaitė, apšvietėjas Juozas Ulevičius bei visi kiti prisidėję prie pastatymo sėkmės — sukūrė kone deimančiuką, sužibėjusį Jaunimo centro didžiosios salės scenoje.

Pirmoje popietės programos dalyje „Muzikinė poetinė kompozicija" Algis Petraitis dainavo savo ir kitų dainas, akomponuodamas gitara. „Žaltvyksles" narė Vitalija Pulokienė skaitė savo eiles. Ji palankiai nuteikė auditoriją savo išvaizda ir scenai puikiai parinkta apranga. Stipriu balsu, neskubėdama, ji skaitė turiningas eiles, kviesdama klausytojus į jas gilintis. Raiškesnis poezijos skaitymas, varijuojant skaitymo melodiją, vengiant vienodumo, būtų palengvinęs salėje sėdinčiųjų uždavinį. Panašiai galima būtų patarti ir A. Petraičiui, nes jo gražių dainų melodijos ir dainavimo būdas buvo ganėtinai panašūs vienas į kitą. Bendras dėsnis: patraukus teatro lankytojų dėmesį, o viskas, kas vyksta scenoje yra teatras, jį lengviau išlaikyti, jei publikos neužliūliuoji vienodumu. Beje, klaida buvo programoje nepažymėti dainų ir eilių autorių, nes susirinkę turėjo spėlioti, o tai trukdė susitelkti ir įsiklausyti į žodžius.

Antroje programos dalyje, nuo užuolaidos atitraukimo iki aukštyn kilusių žvakučių užgesimo, vyravo Tennessee Williams, vieno žinomiausių JAV dramaturgų, pjesės magika, išryškinta režisierės Ilonos Čiapaitės pastatymo. Vienaveiksmėje pjesėje „Pasmerkti namai" (ginčyčiausi su pjesės pavadinimo vertėjais apie vertimo tikslumą, nors žinau, kad ne kartą Lietuvoje statytos pjesės pavadinimas jau įsisenėjęs) vyko vargingo gyvenimo paveiktos, pažeistos psichikos merginos — vaiko santykiavimo su visuomene ir skirtingais jos sluoksniais pavaizdavimas. Graudų, ir kartu karčią šypseną sukeliantį, vaiką-ne-vaiką gerai vaidino judesių plastiškumu pasižymėjusi, Dalia Cidzikaitė. Gal būtų buvę galima pirma labiau išryškinti Willie moteriškumą ir tik vėliau įvesti jos vaikiškumą, gal būtų buvę galima aiškiau perduoti jos tragišką likimą, antro veikėjo Tomo pasimetimą, jai žuvus, gal nepabrėžtas liko jaunuolio ir jaunuolės vietos visuomenėje skirtingumas, kurį dramaturgas iškėlė per kalbą, ne tik per aprangą, bet niekas negali paneigti, kad Čikagos scenoje vėl matome teatrą. Linas Umbrasas vaidino Tomą, tvarkingai apsirengusį, konvencijų ir savo luomo varžomą mokinį, sužavėtą spalvingais skarmalais apsisiautusios mergaitės, iš kurios net ir jis nori kažko neleistino ir visai ne vaikiško. Savo pasitenkinimą pastatymu publika išreiškė gausiais katučiais ir atsistojimu, kuris pastaraisiais metais kiek prarado savo vertę, nes juo sveikiname beveik visus geresnio lygio koncertus, pasirodymus, renginius. Šį kartą jo nusipelnė artistai, choreografė ir režisierė bei jos į sceną iškviesti „plaktukas, teptukas ir lemputė".

Didelis ačiū JAV LB Kultūros tarybai ir jos vadovei Marijai Remienei už paramą teatro sambūriui, ir galima tik pareikšti norą, kad ateityje įstengsime atsisakyti visokio plauko kalbų nuo scenos, pasitenkindami tik gėlių įteikimu programos dalyviams ir rėmėjams.

Dainuoja Algis Petraitis.

Vitalija Pulokienė.

Dalia Cidzikaitė, Linas Umbrasas Tennessee Williams pjesėje „Pasmerkti namai".
Visos nuotraukos Jono Kuprio

Užsienio lietuvių eksponatai Maironio muziejuje Kaune

Kultūrinio palikimo kaupimas, jo tyrinėjimas, saugojimas, populiarinimas, pristatymas visuomenei — pagrindinės muziejaus veiklos kryptys. Būtina sukaupti, suformuoti turtingus rinkinius, kurie taptų monumentaliu pagrindu vystyti tolesnį muziejinį darbą. Muziejai saugo istorijos, meno, literatūros ir kultūros paveldą ateities kartoms. Rinkiniai — centrinė ašis, apie kurią sukasi visas muziejinis darbas, jie turi būti preciziškai sutvarkyti. Šiuo metu MLLM yra apie 200,000 eksponatų, kurie atspindi lietuvių literatūros raidą nuo ankstyvųjų laikų iki šių dienų.

Didelę fondų dalį sudaro išeivių rašytojų rinkiniai. Šį pusmetį MLLM dvejose salėse veikia paroda, pavadinta „Naujausi išeivijos eksponatai". Lankytojai supažindinami su paskutinės stažuotės metu gautais ir parvežtais naujais išeivių rašytojų archyvais.

Parodoje eksponuojami Antano Vaičiulaičio, Liūnės Sutemos, Mariaus Katiliškio, Alfonso Nykos–Niliūno, Jurgio Blekaičio, Jurgio Jankaus, Aloyzo Barono, Pauliaus Jurkaus, Nijolės Jankutės–Užubalienės, Julijos Švabaitės–Gylienės, Eglės Juodvalkės, Antano Škėmos ir kitų rašytojų archyvai.

Pirmoje salėje pateikta žurnalisto Jono Vaidelio archyvinė medžiaga. Jis priklausė Lietuvos Žurnalistų sąjungai tremtyje ir buvo vienas *Žiburių* laikraščio pagrindinių steigėjų bei leidėjų. Tai vienas pirmųjų ir populiariausių laikraščių, ėjusių 1945–1949 metais Vokietijoje. (Šią medžiagą man perdavė kunigas A. Babonas). Archyve daug unikalių stovyklinio gyvenimo, tremties laikų nuotraukų. Medžiaga buvo naudojama laikraštį paįvairinti ir pagyvinti.

Eksponuojamos dvi retos senos nuotraukos (gauta iš Birutės Prapuolenienės), 1924 m. Vinco Mykolaičio–Putino nuotrauka su dedikacija Edvardui Turauskui. Reta ir „Šatrijos" draugijos nuotrauka, kurioje — J. Eretas, S. Šalkauskis, V. Mykolaitis–Putinas bei kiti. Vertingi Antano Vaičiulaičio dokumentai, išduoti jam Vatikane 1940 m. Jo vertimų rankraščiai bei jo piešinių albumėlis. Čia pat unikali ir vertinga Bernardo Brazdžionio ir Stasio Santvaro nuotrauka, padaryta Vokietijoje, Ravensburge 1948 m. su dedikacija A. Vaičiulaičiui. Eksponuojama ir Joanai Vaičiulaitienei priklausanti palinkėjimų knygelė. Joje daug gražių ir nuotaikingų palinkėjimų iš Vokietijos, Freiburgo laikų. Viena jų rašytojo Juliaus Kaupo.

Parodoje eksponuojama unikali medžiaga, gauta iš LTSC. LTSC vadovo prof. J. Račkausko ir archyvų direktorės Skirmantės Miglinienės dėka, MLLM pasipildė dramaturgo rašytojo Antano Škėmos rinkiniu. Tai unikalūs reti jo rankraščiai — apysaka „Izaokas", drama „Kalėdinis vaizdelis", dramos „Šventoji Inga" fragmentai bei įvairių straipsnių ištraukos.

Tvarkydama A. Škėmos archyvą LTSC, pamačiau, kad jame yra po 3–4 rankraštinius variantus vieno ir to paties kūrinio. Pasirodo, A. Škėma, kurdamas nenaudojo rašomosios mašinėlės, jis savo tekstus perrašinėjo ranka. Tokiu būdu esančiame LTSC A. Škėmos archyve saugoma po 3–4 egzempliorius kūrinių rankraščių. Įsidrąsinusi paprašiau archyvo vadovybę pasidalinti turimais turtais, ir štai dabar Lietuvos žmonės gali pasidžiaugti dramaturgo, rašytojo A. Škėmos orginaliais rankraščiais.

Lankytojai supažindinami su Jurgio Jankaus, Nijolės Jankutės–Užubalienės, Julijos Švabaitės–Gylienės archyvų fragmentais. Rašytoja, poetė, skautė Nijolė Jankutė–Užubalienė perdavė savo nuotaikingus kūrinėlius, rašytus vaikams, į muziejų. O taip pat papildė savo archyvą originaliomis nuotraukomis iš vaikystės, Vokietijos bei gyvenimo Amerikoje. Eksponuojama jos dedikuota muziejui knyga *Atvirukai*.

Poetė, rašytoja Julija Švabaitė–Gylienė taip pat dedikavo Maironio muziejui savo knygą *Kur šią naktį nakvosi*, perdavė įdomias nuotraukas ir vertingus laiškus. Vienas jų, rašytas Mykolo Krupavičiaus, eksponuojamas parodoje.

Plačiau pateikta medžiaga iš poetės, rašytojos Eglės Juodvalkės archyvo. Tai jos vaikystės ir jaunystės nuotraukos, mokslo pažymėjimai, rankraštiniai sąsiuviniai, literatūrinių vakarų programos.

Šioje salėje pateikti rašytojo, poeto, režisieriaus Jurgio Blekaičio ir poeto, literatūros kritiko, vertėjo Alfonso Nykos–Niliūno archyvai.

Viešėdama Jurgio Blekaičio namuose, Washington, D.C., turėjau galimybę atsirinkti ne tik įdomias ir originalias fotonuotraukas, bet ir rankraštinius sąsiuvinius, užrašų knygeles, straipsnių originalus. Jurgis Blekaitis nepriklausomoje Lietuvoje baigė režisūros mokslus ir parašė diplominį darbą apie savo dėstytoją režisierių A. Jakševičių. Lankytojai gali pamatyti originalią A. Jakševičiaus studijos fotonuotrauką bei jau paminėtą diplominį darbą. Režisierius J. Blekaitis įsteigė Vokietijoje teatro studiją. Parodoje matome įdomias užrašų knygeles, primargintas įvairiais pastebėjimais apie teatrą ir kūrybą. Stovyklose jis įkūrė teatro sambūrį „Aitvaras" ir pastatė pirmąjį tremtyje nuotaikingą Antano Rūko parašytą eiliuotą vaizdelį „Dundulis ir Bubulis". Premjera buvo Detmolde, o vėliau su šiuo pastatymu trupė apkeliavo lietuvių tremtinių stovyklas nuo Flensburgo iki Kempteno, ir suvaidino spektaklį „Dundulis ir Bubulis" daugiau nei 30 kartų. J. Blekaitis taip pat režisavo vaidinimus ir „Atžalyno" (Hanau), ir Augsburgo dramos aktorių grupėse. Savo archyve jis išsaugojo retas ir unikalias įvairių pastatymų nuotraukas. Jo teatrinėse grupėse vaidino Antanas Škėma, Stasys Pilka, Birutė Pūkelevičiūtė, Elena Petrauskienė bei kiti.

Svarbus ir Jurgio Blekaičio poetinis palikimas. Eiles kurti jis pradėjo dar Lietuvoje ir rašė visą gyvenimą. Eksponuojamas gan storokas jo rankraštinis sąsiuvinis, pradėtas Lietuvoje, tęstas Vokietijos DP stovyklose ir Amerikoje. Parodoje pateiktos ir nuotraukos iš J. Blekaičio gyvenimo JAV; foto nuotraukos iš informacinės agentūros „Amerikos balsas", kurioje jis dirbo; jo režisuotų pastatymų Amerikoje ir Kanadoje nuotraukos.

Žymaus, daugelio pamilto poeto, įžvalgaus literatūros kritiko Alfonso Nykos-Niliūno archyvas šį kartą pasipildė unikaliais eksponatais: nuotraukos, rankraščiai, mašinraščiai su pataisymais bei vertingos memorialinės bibliotekos dalis (rašytojo namuose saugoma turtinga, vertinga ir gausi biblioteka). Knyga peotui didžiausia vertybė ir turtas.

Lankytojai su didžiausiu malonumu žiūrinėja nuotraukas iš A. Nykos–Niliūno gyvenimo. Vienos jų sugrąžina mus į nepriklausomą Lietuvą, kur matome A. Nyką–Niliūną Vilniaus universitete, su draugais, išvykose. Iš kitų — rečiausių, unikaliausių nuotraukų — į mus žvelgia esantys jau Vokietijos DP stovyklose Tiubingene, Freiburge bei kitur jaunieji talentingieji kūrėjai: A. Nyka–Niliūnas, H. Nagys, M. Katiliškis, J. Kaupas. Jie studijavo Freiburgo, Innsbrucko universitetuose. Vokietijoje jie parašė ir išleido savo pirmąsias knygas. Debiutai buvo sėkmingi, autoriai apdovanoti literatūrinėmis premijomis.

Poetas perdavė muziejui ir vertingus savo rankraščius, — vienas jų, rankraštinis sąsiuvinys „Apie daiktus ir vaikystę". Stambaus jo kūrinio *Dienoraščiai be datų* mašinraštis su pataisymais taip pat yra ekspozicijoje. Galime pamatyti jo rankraštinius Ch. Baudelaire, A. Rimbaud, P. Claudel, F. Holderlin ir kitų poetų vertimus. Eksponuojamas memorialinės bibliotekos fragmentas — J. Kaupo, H. Nagio, P. Andriušio, A. Vaičiulaičio ir kitų knygos su puikiomis dedikacijomis.

A. Nykos-Niliūno ir J. Blekaičio archyve pavyko rasti šiek tiek medžiagos ir apie Henriką Radauską. Vertingos ir retos nuotraukos — poetas su žmona Vera Vokietijoje, Amerikos žemėje. Unikalūs vertimų originalai — P. Merime „Lokio" ir H. Heinės „Atta Trolis".

Antroje salėje pateikti Aloyzo Barono, Liūnės Sutemos, Mariaus Katiliškio, Algimanto Mackaus, Pauliaus Jurkaus archyvai. Aloyzo Barono vardas mažai žinomas Lietuvos visuomenei, tačiau išeivijoje jis buvo vienas populiariausių ir produktyviausių rašytojų. Literatūriniame pasaulyje pagarsėjo kaip romanistas (3 romanai apdovanoti *Draugo* laikraščio premijomis), prozininkas, novelistas, poetas satyrikas, vaikų rašytojas. A. Baronas Lietuvoje baigė Biržų amatų mokyklą, vėliau studijavo VDU, tremtyje vėlgi įgijo metalo apdirbėjo specialybę, vėliau studijavo filosofiją Frankfurto universitete. Pradėjęs kurti dar Lietuvoje, skelbėsi periodikoje, vėliau Vokietijoje DP stovyklų leidiniuose. Jis parašė ir išleido arti 30 knygų. Buvęs ilgametis *Draugo* redaktorius aktyvus „Lietuvių fronto bičiulių" atstovas, priklausė įvairioms kultūrinėms, visuomeninėms organizacijoms. Buvo mėgstamas ir populiarus tarp draugų. Jo visavertį aktyvų gyvenimą nutraukė staigi mirtis.

Parodoje lankytojai gali pamatyti ir poetės Liūnės Sutemos vertingą rinkinį. Tai unikalios nuotraukos iš vaikystės, jaunystės, brandos metų: ji su tėvais Lietuvoje, Vokietijoje, su broliais Henriku ir Martynu. Nuotraukose atskleistas poetės asmeninis gyvenimas — ji su vyru Mariumi, su sūnumi ir dukra Agne... Užfiksuoti nuotaikingi pobūviai „Tabor Farm" per „Santaros" suvažiavimus. Juose matome Julių Kaupą, Ritą Kavolienę, A. Titų Antanaitį, Kazį Almeną, Algimantą Mackų, Vytautą Kavolį, A. Škėmą, Rimvydą Šilbajorį, Valdą Adamkų, Raimundą Mieželį ir kitus. Eksponuojami Liūnės Sutemos penki rankraštiniai sąsiuviniai — tai pirmieji poetiniai bandymai, pradėti Kėdainiuose, vėliau tęsti Vokietijos DP stovyklose ir Amerikoje. Liūnė Sutema perdavė į Maironio muziejų ir savo vyro Mariaus Katiliškio fotonuotraukas, laiškus bei rankraščius.

Ritos Kavolienės dėka, muziejus pasipildė įdomiomis nuotraukomis bei originaliais rašytojų laiškais. Edvardas Šulaitis perdavė Algimanto Mackaus palikimo dalį. O Juozas Baužys perdavė medžiagą, susijusią su Aloyzu Baronu ir su Pauliumi Jurkumi.

Stiklinėje uždaroje spintoje lankytojai gali išvysti vertingas knygas, leistas Vokietijoje ir JAV; retą spaudą iš Vokietijos stovyklų — *Ateitis, Skautų aidas, Saulutė* ir kitų leidinių. Pluoštas eksponuojamų, Vokietijoje leistų vaikiškų knygelių liudija, kokios jos spalvingos ir dailios. Tai didelis turtas, kurį muziejui perdavė Audronė Pakštienė.

Čia taip pat pateikiama ir gausybė parvežtų laiškų, rašytų K. Bradūno, E. Matuzevičiaus — A. Nykai–Niliūnui, A. Vaičiulaičio — A. Šešplaukiui–Tyruoliui. Pateikiama Nėlės Mazalaitės ir Juozo Krumino archyvo dalis. Spintoje sudėtos ir iš Danutės Jankienės gautos audiokasetės — Rochesteryje Jurgio Jankaus organizuojamų literatūrinių vakarų įrašai. Visa medžiaga atveria įdomų ir turiningą išeivių gyvenimą tremtyje.

Noriu kreiptis į *Draugo* skaitytojus, turinčius medžiagos, susijusios su išeivijos rašytojais, prašydama perduoti ją į Maironio lietuvių literatūros muziejų Kaune. Prašau rašyti straipsnio autorei šiuo adresu: Rotušės aikštė 13, 3000 Kaunas, Lietuva. Telefonas, mobilus — 8652 36522.

Virginija Paplauskienė
Išeivių literatūros skyriaus vedėja

Tarptautinė paroda „Kurėnų vėtrungės"

Mažosios Lietuvos liaudies dainose apdainuoti „juodieji laiveliai" — Kuršmarių žvejų burlaiviai — kurėnai (bradinės, kurvaltės, kuršvaltės, burvaltės). Jų svarbi detalė ir puošmena buvo ant stiebo iškelta įvairiaspalvė ažūrinė vėtrungė. Skiriamųjų laivo privilegijos ženklų atsirado jau XII-XIV a., o vėtrungių raida žvejų laivuose, susijusi su žvejybos priežiūra ir kontrole, Prūsijos karalystėje nuo XIX a. vidurio. Peilės Muižės (prie Kintų) dvarininkas Kuršių marių žvejybos inspektorius E. W. Berbomas (Beerbohm, 1786-1865), lietuvių kultūros istorijoje žinomas ir kaip L. Rėzos bei kitų garsių kalbininkų talkininkas, pamarių kaimams sukūrė daugiau kaip 60 ženklų („herbų") — vėtrungių. Jų pagrindui buvo pasirinktos stačiakampės, tik skirtingai nuspalvintos, geometrinės figūros: juodos ir baltos — nerijos gyvenvietėms, baltos ir raudonos — rytinio kranto lietuviškiems kaimams, geltonos ir mėlynos — pietiniam Prūsijos marių krantui. Valdžios įsaku, vėtrungės įteisintos 1844 m. birželio 26 d. (tą datą galima laikyti jų „gimimo diena").

Vėtrungės, kaip atpažinimo ženklas vėjo krypčiai nustatyti, palaipsniui nuo paprastos skardelės su medžiagine vėliavėle darėsi vis sudėtingesnės, įgijo meninę išraišką bei vertę. Jos patraukė daugelio įžymių dailininkų — P. Domšaičio, E. Molenhauerio, M. Pechšteino, E. Bišofo, K. Kunco, A. Žmuidzinavičiaus, A. Gudaičio, J. Buračo, A. Bajoračio ir kt. — dėmesį. Raižytomis medinėmis vėtrungėmis žvejai simbolių kalba siekė perduoti žinias apie savo kaimą, šeimų turtinę padėtį, atskleidė kosmologinį ryšį su gamta...

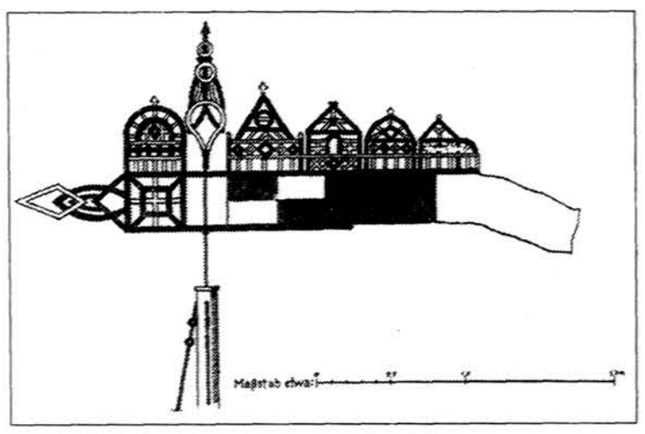

Tęsdami parodų ciklą „Kuršių nerija: simboliai ir paveldas", norėtume priminti ir prisiminti kurėnų vėtrungių grožį ir reikšmę, vaizduojamojoje dailėje naujomis išraiškos priemonėmis įprasminti šį Kuršių marių gyvenviečių paveldą ir ...palinkėti, palankiam vėjui pučiant, kurėnu išplaukti į savo Svajonių šalį...

Dalyvauti parodoje „Kurėnų vėtrungės" kviečiami visi Lietuvos ir užsienio dailininkai.

Priimami įvairiais metais sukurti darbai: tapyba, grafika (estampai, miniatiūros, ekslibrisai), monotipija, akvarelė, piešiniai...

Darbų ant popieriaus prašytume nepasportuoti ir neremti. Po kiekvienu jų būtina nurodyti visą metriką, kitoje pusėje — išsamius duomenis katalogui.

Kūrinius (iki 6 darbų) ir užpildytas anketas prašome pristatyti į „Arkos" galeriją (Aušros Vartų g. 7, Vilnius) 2003 m. lapkričio 3-17 d.

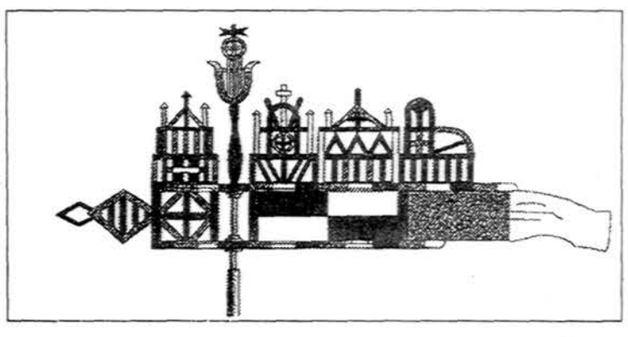

Nuo 2004 m. vasario parodos vyks Vilniuje — „Arkos" galerijoje, Kaune — M. K. Čiurlionio muziejuje, Klaipėdoje — Parodų rūmuose ir birželio 26 d. Nidoje — parapijos namų salėje. Parodų metu numatoma plačiau aptarti kūrėnų vėtrunges — šį išskirtinį ir savitą tautodailės unikumą.

Prieš parodos eksponavimą — darbų atranka.

Visi parodos dalyviai gaus jos katalogą.

Po parodos darbai bus grąžinti autoriams.

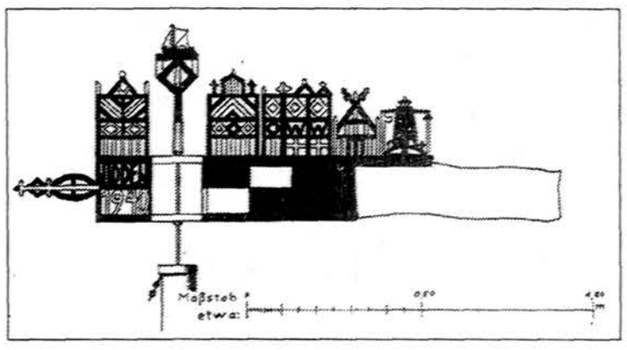

„Kurėnų vėtrungės". (Nida. 1940–1946 m.).

Klaipėdos krašto muziejai būtų labai dėkingi už dailininkų dovanotus darbus.

Rengėjai pasilieka teisę nemokamai reprodukuoti autorių kūrinius leidiniuose. Dėkojame, kad sutinkate su mūsų sąlygomis, ir laukiame kūrinių.

Rengėjai:

Lietuvos dailininkų sąjunga

Lietuvos kraštotyros draugija

Neringos savivaldybė

Naujos apklausos, tie patys duomenys

Kultūros mėnraščių *Naujasis Židinys-Aidai* ir *Kultūros barai* prieš tris mėnesius išplatintos anketos „Dešimt geriausių XX a. lietuvių rašytojų" buvo sumanytos kaip atsakas į paskutiniame Rašytojų sąjungos suvažiavime vykusius iškiliausių praėjusio amžiaus literatūros kūrėjų rinkimus. Juos laimėjus Justinui Marcinkevičiui, kultūrinėje bei visuomeninėje žiniasklaidoje pasirodė gana kritiškų atsiliepimų tiek dėl estetinio, tiek dėl ideologinio vertinimo kriterijų, o poetas, dramaturgas ir eseistas Sigitas Parulskis net pareiškė, jog po tokių rinkimų baugu būti rašytojų bendruomenėje, nes jie pasirodė esą dvasinės provincijos sergėtojai.

Tikėtasi, kad kultūros žurnalų anketa, t.y. išsilavinusių skaitytojų nuomonė, taps alternatyva rašytojų pozicijai. Tačiau šį ketvirtadienį, pristatydami apklausos rezultatus, vyriausieji redaktoriai Saulius Drazdauskas ir Bronys Savukynas turėjo pripažinti, jog iš šešiasdešimties pasiūlytų pavardžių skaitytojų sudaryti geriausiųjų kūrėjų dešimtukai mažai tesiskiria tiek tarpusavyje, tiek nuo Rašytojų sąjungos sąrašo. Maža to, net internautai, atsakinėję į naujienų svetainėje *OMNI Laikas* paskelbtą tą pačią anketą, nurodė, su viena — Antano Škėmos — išimtimi, tas pačias pavardes. Maironis, Justinas Marcinkevičius, Bernardas Brazdžionis, Putinas, Salomėja Nėris, Vincas Krėvė ir Balys Sruoga yra visuose keturiuose dešimtukuose, Vaižgantas, Vytautas Mačernis, Ieva Simonaitytė, Romualdas Granauskas ir Jonas Aistis — dviejuose, o, Antanas Škėma ir Sigitas Geda — kuriame nors viename dešimtuke.

Svarbiausias rašytojų ir skaitytojų paklausų skirtumas — pastarosiose ryškus Maironio pirmavimas. Jis pagal surinktų balsų skaičių dvigubai lenkė antroje vietoje atsidūrusius Brazdžionį arba Marcinkevičių. Šiaip ar taip, rezultatus komentavusio Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktoriaus profesoriaus Algio Kalėdos žodžiais, — tai ryški skaitančiosios visuomenės, kuriai reikia poeto pranašo ir tautos vedlio, diagnozė. Kitos išvados būtų tokios: „Labai aiški tendencija į nusistovėjusį mokyklinį literatūros kanoną. Išskyrus vieną kitą atvejį, tai yra rašytojai, kurie nei labai į priekį išsiveržia, nei yra stagnatoriai. Autoriai, kurie tęsia tradiciją, mažiau ją prieštaringai plėtoja naujiems iššūkiams. Viena vertus, keista, kodėl Maironis, kai XX a. yra Kafkos, Joyce amžius, o Maironio poetika yra XIX a. poetika, bet teigiamas dalykas, kad Maironis šiuo atveju yra laikomas mūsų amžininku, t.y. tarsi aktualizuojamas", — kalbėjo profesorius Kalėda. Jo žodžiais, apklausose išryškėjusi hierarchija atsinešta iš mokyklos, iš studijų, neaktualizuota šiuolaikinės lektūros: „Gal net pasąmonėje toks virpuliukas — jei pasakysiu, kad Maironis nėra geriausias, tai man parašys dvejetą mokytojas".

Profesorius Kalėda pritarė aptarime iškeltai minčiai, kad apklausos rezultatai šaukte šaukia apie būtinybę susirūpinti mokyklinėmis lietuvių literatūros, ypač XX a. antrosios pusės literatūros programomis ir vadovėliais. Beje, anketuojant skaitytojus, aktyviausios pasirodė bibliotekininkės.

Paulius Subačius
LER iš Vilniaus

Muzikos šventė Vilniuje

Šių metų birželio mėnesį — nuo 9 iki 30 d., muzikos mėgėjai vėl kviečiami į tradicinį, jau septintąjį, Vilniaus festivalį.

Kaip papasakojo spaudos atstovams šio renginio meno vadovas Gintautas Kėvišas, dabar festivalį jau galima pavadinti subrendusiu, turinčiu savo tradicijas, nuolatinių gerbėjų bei rėmėjų būrį, pagaliau pasižymintį tuo, kad jame noriai dalyvauja garsūs pasaulio muzikantai.

Šviesios atminties maestro Lord Yehudi Menuhin žodžiai: „Šiame konkuruojančiame pasaulyje, pilname įvairiausių problemų, Vilniaus festivalis yra tikra atgaiva. Jis sujungia skirtingiausius menininkus į vieną gražią šeimą", pildosi. Šventėje ir šiemet dalyvauja įvairių šalių bei stilių atlikėjai, pradedant garsiausiųjų, tokių, kaip Jurijus Bašmet, Gidon Kremer vardais, baigiant senosios muzikos meistrų ansambliu „Il Gardino Armonico" ar originaliu Kubos džiazo ir Lotynų Amerikos ritmų grupe Maracas Otro Vision, JAV gitaristu Al di Meola, kitais atlikėjais.

Vilniaus festivalis pasižymi gerųjų tradicijų tąsa. Iš jų pažymėtinas naujo lietuvių kompozitoriaus kūrinio specialus užsakymas. Ankstesniais metais vyko kompozitorių Algirdo Martinaičio, Broniaus Kutavičiaus, Osvaldo Balakausko, Onutės Narbutaitės kūrinių premjeros. Šiemet pirmą kartą skambės Vidmanto Bartulio oratorija „Nelaimėlis Jobas", kuri pradės festivalį Vilniaus universiteto Didžiajame kieme birželio 9 d. Koncerte dalyvaus Lietuvos Nacionalinis simfoninis orkestras, Kauno valstybinis choras ir vyrų solistų grupė. Diriguos Robertas Šervenikas. Pats kompozitorius sako, kad šio kūrinio idėja jį sudomino dramos aktorius Valentinas Masalkis, kuris taip pat bus tarp atlikėjų. Nuo sumanymo iki jo įgyvendinimo prabėgo keliolika metų. Ir čia lemtingas buvo Vilniaus festivalio postūmis.

Tarp šventės tradicijų — vieno lietuvių muzikantų koncertas. Šiemet tuo festivalio „veidu" bus daug metų Čekijoje gyvenanti vargonininkė Giedrė Lukšaitė-Mrazkova, koncertuosianti birželio 13 d. Vilniaus evangelikų liuteronų bažnyčioje.

Septintasis Vilniaus festivalis savotišku simboliu galėtų pavadinti iškilų Europos menininką lenkų kompozitorių Krzyzstof Penderecki, šiemet minintį savo 70-metį. Birželio 17 d. Gidon Kremer orkestras „Kremerata Baltica", kuris yra žinomas daugelyje pasaulio šalių, atliks jubiliato „Simfonietta per archi". Birželio 26 d., pačiam autoriui diriguojant Vilniaus festivalio orkestrui, skambės L. van Beethoven Šeštoji simfonija ir K. Penderecki „Concerto grosso" trims violončelėms ir orkestrui. Grieš garsūs violončelininkai David Geringas, Tatjana Vasiljeva ir Boris Andrianov.

Šioje vietoje derėtų paaiškinti, kas subūrė Vilniaus festivalio orkestrą ir kada tai įvyko. Kaip pasakoja Gintautas Kėvišas, daugelis pasaulio muzikinių festivalių — Liucernos, Šlezvigo-Holšteino, net Pažaislio, turi savo orkestrus. Pasinaudota jų patirtimi. Vilniaus festivalio orkestrui vadovaus kelių orkestrų įkūrėjas, nuostabus stygininkas Jurij Bašmet. Taip bus šį kartą. Vėliau su kolektyvu galės padirbėti ir kiti garsūs dirigentai. Orkestrą sudarys geriausi Lietuvos orkestrų muzikantai ir gabūs jauni žmonės, baigę studijas ar tebesimokantys. Numatomos orkestro gastrolės Europos šalyse, festivalių metu.

Pavyzdžiu gali būti, jau keliuose Vilniaus festivaliuose grojęs ir šį kartą atvykstantis, prieš keliolika metų smuiko virtuozo ir dirigento Gidon Kremer suburtas, orkestras „Kremerata Baltica", kuriame nuo pat jo veiklos pradžios groja jauni, gabūs Baltijos šalių muzikantai. Viena jų altistė Ūla Ulijona Žebriūnaitė.

Čia suminėti daugiausia užsienio atlikėjai, kurių dalyvavimas puošia festivalį. Bet neužmiršti ir savi lietuvių muzikantai, kurie profesionalumu nenusileidžia daugeliui svečių. Taigi programoje dalyvaus maestro Juozo Domarko vadovaujamas, po pasaulį daug keliaujantis, Lietuvos Nacionalinis simfoninis orkestras, gerai užjūrio lietuviams pažįstamas Valstybinis Vilniaus kvartetas, Kauno valstybinis choras.

Festivalio rengėjai-Lietuvos Nacionalinė filharmonija — džiaugiasi, kad ištikimi lieka šventės rėmėjai, tokie, kaip Vilniaus bankas, „Omnitel", firma „Price Waterhouse Coopers", restoranas „Stikliai". Reklamuotis padeda dienraštis „Lietuvos rytas", Lietuvos televizija, daugelis laikraščių ir kitų leidinių.

Jeigu kas iš JAV lietuvių žada keliauti į Lietuvą birželio mėnesį, neužmirškite, kad tai didžiausios Vilniuje muzikos šventės mėnuo. Po to jau nebe už kalnų ir Pasaulio lietuvių dainų šventė.

Jadvyga Godunavičienė

Colegium Artes liberales

Gegužės 7 dieną Vytauto Didžiojo universiteto prof. Jono Šimkaus auditorijoje įvyko pirmasis *Colegium Artes Liberales* (CAL) prisistatymas, kurio metu kalbėta apie šios organizacijos tikslus. Po to prof. Leonidas Donskis skaitė paskaitą, skirtą aptarti humanitarinių ir socialinių mokslų istorinę raidą ir tarpusavio ryšius bei jų reikšmę 21 a. pradžioje.

Colegium Artes Liberales pristatė prof. Egidijus Aleksandravičius, pavadindamas šią organizaciją „profesūros intelektualine talka", kuri turėtų padėti puoselėti Vakarų kultūros pagrindus VDU. Siekiant šio tikslo, žadama rengti viešas paskaitas, teikti individualias konsultacijas studentams, vadovauti rašantiems netradicinius akademinius darbus.

Po CAL pristatymo paskaitą, pavadintą „Humanitariniai ir socialiniai mokslai XXI a. pradžioje: iššūkiai, krizės ir viltys", skaitė prof. Leonidas Donskis. Savo kalbą profesorius pradėjo, teigdamas, kad dabartinėje kultūroje išnyko skirtumai tarp humanitarinių ir socialinių mokslų, jog dabar šių mokslo sričių negalima skirti pagal jų nagrinėjamus objektus. Šį teiginį L. Donskis nuosekliai pagrindė, apžvelgdamas istorinę humanitarinių ir socialinių mokslų raidą, remdamasis garsių įvairių laikotarpių mąstytojų mintimis ir jų sukurtomis teorijomis. Pasak profesoriaus, jau renesanse didelė svarba buvo teikiama bendram humanitariniam išsilavinimui, kuris turėjo padėti puoselėti idealus, suprasti to laikmečio vertybes. Tuo tarpu socialinių mokslų atstovai domėjosi žmogaus ir visuomenės elgesiu. Net 19 a. nebuvo abejojama tokio skirstymo teisingumu ir iki pat 20 a. humanitariniai ir socialiniai mokslai egzistavo kaip paralelinės intelektualinės tikrovės, neturinčios bendrų sąlyčio taškų. Liberalus požiūris į šias mokslo sritis, leidęs suprasti jų tarpusavio sąsajas, pradėjo plisti Prancūzijoje 19 a. pabaigoje. Tokią požiūrio kaitą L. Donskis siejo su šiandieninei postmoderniai kultūrai būdingu bet kokių ribų trynimu. 20 a. pabaigoje buvo suabejota mokslo svarba, jis patyrė krizę dėl reliatyvizmo įsigalėjimo. Pavyzdžiui, socialiniai mokslai, pasak profesoriaus, keičiasi kartu su savo tyrimo objektais — kintant tikrovei, kinta ir jų metodologija. Panašus likimas ištiko ir kitus mokslus — matematiką, fiziką, filosofiją. Buvo suvokta, kad neįmanoma išvengti reliatyvumo. Mokslas pradėtas suvokti, ne kaip absoliučios Tiesos ieškojimas, o nuolatinis savęs koregavimo procesas, artėjant prie mažiau iškreipto pasaulio vaizdo. L. Donskis pastebėjo ir kraštutinio reliatyvizmo keliamus pavojus. Jo įsigalėjimas Vakarų kultūroje verčia naujai įvertinti svarbiausias vertybes, pavyzdžiui, bendros žmogiškos prigimties, nepriklausančios nuo kultūrinių skirtumų egzistavimo. Žmogaus elgesį laikant kultūros ir socialinės aplinkos nulemtu reiškiniu, tenka abejoti ir moralės filosofijos pagrįstumu — galbūt Vakarų kultūra yra tinkama tik tam tikrai žmonijos daliai, o kova už žmogaus teises kituose kultūriniuose pasaulio regionuose gali būti laikoma kultūriniu imperializmu? L. Donskio teigimu, ne mažesnį pavojų kelia ir 20 a. bandyta įgyvendinti humanitarinio išsilavinimo alternatyva — technokratinis požiūris į asmenybės ugdymą. Jo įsigalėjimas būdingas determinizmo kultūrai, suabsoliutina kompetencijos svarbą, lemia žmonių skristymą į žinančius ir nežinančius, specialistus ir jų klientus, mases ir visuomenės elitą.

Tokiame kontekste, pasak L. Donskio, aiškėja humanitarinių mokslų reikšmė, kurią lemia jiems būdinga kritiška savirefleksija. Ji, profesoriaus nuomone, būdama svarbi mokslui, gali užkirsti kelią ir popkultūrai būdingam manipuliavimui žmogaus orumu.

Po pranešimo L. Donskis atsakė į doc. Antano Kulakausko ir studentų jam užduotus klausimus. Renginį užbaigė Retorių teatro skaitovų akcija „Sėkmės tau, mūsų Collegium", kuria buvo padėkota jo dalyviams ir palinkėta CAL sėkmingos veiklos.

Tomas Pabedinskas

Šiemetinio „Poezijos pavasario" laureatas — vilnietis poetas ir vertėjas Antanas A. Jonynas. Gegužės 23 d. Kaune, Mairionio lietuvių literatūrinio muziejaus kiemelyje, dalyvaujant plunksnos broliams ir poezijos gerbėjams, laureatui įteiktas tradicinis ąžuolo lapų vainikas ir stambi piniginė premija. A. A. Jonynas yra išleidęs poezijos rinkinius: ***Metai kaip strazdas*** (1977), *Atminties laivas* (1981), *Tiltas ir kiti eilėraščiai* (1984), ***Nakties traukinys*** (1991), *Toks pasaulis* (1994), ***Krioklys po ledu*** (1997), o prieš pat festivalį leidykla „Tyto alba" išleido naujausių eilėraščių knygą *Lapkričio atkrytis*. A. Jonynas taip pat yra išvertęs austrų, vokiečių, latvių, rusų poetų kūrinius. Jo žymiausiu vertimu laikomas Johann Wolfgang Goethe ***Fausto*** vertimas į lietuvių kalbą.

Elta nuotrauka

Leidiniai

Ilgas kelias iš Murmų kaimo į Čikagos didmiestį

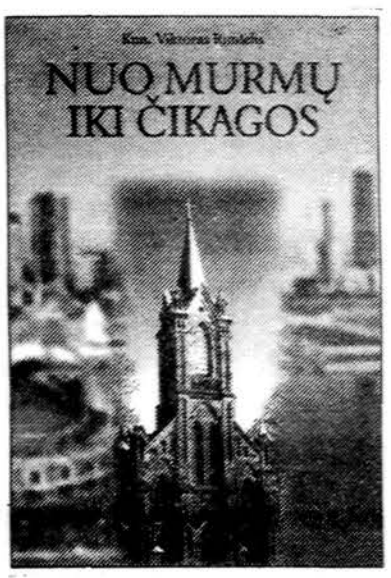

Sutinkame kun. Viktoro Rimšelio knygą *Nuo Murmų iki Čikagos,* — kurią pavadinčiau išpažintiniu atsiminimų romanu. Kodėl sakau išpažintiniu? Kadangi kai kurių rašiusiųjų atsiminimai yra perpildyti savęs pagražinimais, išgyrimais, tiesiog beveik tobulu savo gyvenimu, gink Dieve, be jokios nuodėmės ar nuslydimo, prisipažinimo, kad savo gyvenimo istorijoje ką nors ne taip padarei... O šioje knygoje rasime visko — ypač nuoširdaus atvirumo. Tai autoriaus kelias nuo išdykėlio vaiko dienų, dirbusio visokius kaimo darbus. Iškentėjo jis savo gyvenime ne tik ligas, bet ir alkį, šaltį, kartais pažeminimus. Tačiau savo dvasios stiprybe ir giliu, iš motinos atsineštu, tikėjimu visokiomis priemonėmis siekė mokslo. Ir pasiekė...

Štai turime jį prieš save — išdykusį mokinuką — pipiriuką, gabų mokinį, filosofijos studentą, kunigą marijoną, marijonų vicegenerolą, *Draugo* redaktorių ir moderatorių, provincijolą, seminarijos profesorių, filosofijos — teologijos daktarą, mokantį kelias kalbas.

Jo charakteris — tai tikro Vilniaus krašto žmogaus — idealisto, artimo meilės, draugiškumo, paprastumo simbolis. Tai tokie yra vilniečiai. Jie visi lenkų okupacijos prispausti, išliko tvirti savo lietuviška dvasia ir tikėjimu kada nors išsiveržti iš okupantų globos...

Kun. Rimšelis, nors ne kartą užėmė atsakingas pareigas, niekada nerodė savo vyresniškumo, nei išdidumo, stengėsi kiekvienam patarti, padėti dažnai nelengvose situacijose.

Turiu priminti, kad ši yra antroji jo knyga, — pirmoji *Tėvas Pijus* buvo išleista 1955 m. Šios knygos įžangoje autorius taip gražiai vaizduoja savo kaimo gamtą: „Bet ar kam nors bus įdomu skaityti, koks gražus klevas prie mūsų namų, kad iš jo pavasarį vaikia sulą leidžia, kad šalia jo augantis diemedis labai kvepia, kokie gražūs tie du berželiai, prie kurių, ant minkštų samanų gulėdamas, matydavai debesyse lyg kokius gyvulius plaukiant". Tai tik viena detalė iš įdomių knygos puslapių.

Bandysiu išryškinti tik vieną kitą autoriaus vaikystės epizodą, kur jis taip gyvai pasakoja, jog dažnai reikia nuoširdžiai juoktis ir patikėti, kad tie nuotykiai tikrai įvyko...

Pavyzdžiui, kaip jis su savo vyresniu broliu Stasiu Ninyku (o tokį vardą jis pats jam davė nes tas broliukas labai inkšdavo) bandė pataisyti tėvo sugedusį laikrodį, tik dar labiau jį pagadino. Arba rūkymo istorija. Ganydami karves, visi piemenys, pamokyti skerdžiaus, rūkydavo. Taipgi ir Viktoriukas su Ninyku.

Štai maža ištraukėlė apie saulėlydį, kurį autorius taip gyvai pavaizduoja, kad lyg ir jauti saulės kelionę į naktį: „Gražu matyti, kaip saulė nubrenda į jūrą, bet greitai ten ir nuskęsta. Palieka dangaus pakraštyje pašvaistė, kuri jūros paviršiuje atsispindi, lyg ieškodama pradingusios saulės. Taip ir užsimerkia dienos šviesa. Lieka tik tamsi naktis. Mūsų Lietuvos saulė daug didesnė. Vakarais ji nudažo visą kaimą raudonai, o dangaus pašvaistė pasilieka per visą naktį. Tada griežlė pradeda šaukti, lyg dantimis griežda, o lakštingala per visą naktį suokia..."

Knygoje daug rašoma, kaip lenkai skriaudė lietuvius mokykloje ir net bažnyčioje, versdami melstis lenkiškai. O lietuviai tos kalbos nemylėjo ir nenorėjo mokytis. Net turguje suruošdavo kuosų karą, pririšę prie jų kojyčių lenkiškas ir lietuviškas vėliavėles...

Gavėnios metu būdavo didžiausias pasninkas. Mama atriekdavo riekę duonos, užpildavo sėmenų aliejum, užbarstydavo druskos, ir viskas...

Buvo juokinga skaityti apie kanapių pieną, kurį mama duodavo pasidažyti blynus. Ūkininkai augindavo daug kanapių virvėms, o iš kanapių sėklų spausdavo tą pieną. Iš kanapių išlindusios vištos svyruodavo lyg girtos, o vaikams būdavo daug juoko. Berniukas Viktoriukas buvo išdykęs. Kai mama liepdavo mušti sviestą, niekam nematant, jis gerokai to sviesto prisilaižydavo. O kai jau su Ninyku pradėjo pažinti raides ir žodžius, tai skaitydami *Aukso Altorių* išbadydavo Jėzaus kankintojams akis...

Viena ubagė, kurią vaikai vadino „ponia ubage", įtikinėdavo mamą, kad vaikams nereikia Gavėnioje pasninkauti, o duoti jiems sviesto, sūrio, grietinės su blynais... to tik ir reikėjo išdykėliams broliukams. Kai mamos nebuvo namie, ant lentynos radę didelę puodynę grietinės, atsinešė didžiausią blyną ir bandė jį pamirkyti. Ėmė tas blynas ir nuslydo į patį puodynės dugną. Ką daryti? Broliai vienas kito neišdavė. Tačiau kai reikėjo eiti velykinės išpažinties, tai buvo didžiausia Viktoriuko nuodėmė. Jam labai rūpėjo, kaip reikės pasisakyti kunigui apie grietinėje paskandintą blyną. Kai labai išsigandęs kunigui pasisakė, tai tas paklausė, koks blynas, mat tame kaime gyveno ūkininkas pavarde Blynas. Kai vaikas paaiškino, pamatė, kaip kunigas, prisidengęs stula, juokėsi...

Velykinėje mistikoje Viktoriuką labai sukrėsdavo mintys apie visatą, kurios jis nepažįsta, o labai rūpi, kur ir kaip juda tie milžiniški dangaus kūnai ir visas pasaulis. Kai jau pradėjo lankyti mokyklą, buvo dėstoma ir lenkų kalba. Vaikai turėdavo atkartoti lenkiškus mokytojo žodžius, kad geriau atsimintų. Kartą atvykęs inspektorius lenkiškai paklausė vaiko: „Ar tu neturi utėlių?" Tasai ir atkartojo lenkiškai: „Ar tu neturi utėlių"? Visi vaikai pradėjo juoktis, o inspektorius su mokytoja tik labai išraudo...

Švenčionių gimnazijoje jis pateko iš karto į antrą klasę kaip labai gabus mokinys. Kartą, rodos 1932 m., vienų šv. Mišių metu besimeldžiant, staiga jam atėjo mintis, kad nori būti kunigu... Vaikai net praminė jį „kunigėliu". Ta mintis nedavė ramybės. Po karštų maldų į Mariją, kurią jis labai garbino, rimtai pradėjo galvoti, kaip tapti vienuoliu — marijonu.

Kai buvo atidaryta demarkacijos linija tarp Lenkijos ir Lietuvos, teta Liucija davė Viktorui penkis litus ir jis pasiliko Lietuvoje, nusprendęs pasiekti Marijampolę ir marijonus, kur jau turėjo vieną pažįstamą. Taip ir išvažiavo į nežinią su likusiu tik puse lito. Atsirado Marijampolėje išalkęs, nesiprausęs, tik su vienu vasariniu švarkeliu... Ką ras toje nepažįstamoje vietoje? Tačiau pasiryžo siekti vienuolystės.

Atvažiavusių į vienuolyną iš kaimų buvo ir tokių naivių jaunuolių, kurie tikėjo, kad vienuolyne labai geras gyvenimas, „kiaušinių daugiau kaip bulvių, sviesto tai tiek, kaip molio, tepk kiek tik nori..."

Taip ir prasidėjo Viktoro Rimšelio vienuoliškasis gyvenimas. Marijampolės gimnazija, pirmieji įžadai, skautai, ateitininkai, sportas, kurį jis labai mėgo.

Atvyko kartą iš Romos marijonų generolas Cikoto, ir įsakė Viktorui Rimšeliui tuojau pat pasiruošti kelionei į Romą tolimesnėms studijoms. Išsigando jis, bet teko atsisveikinti su Marijampole.

Kai Romoje baigė mokslus, Rimšelis grįžo Lietuvon. Jau buvo prasidėjęs Antrasis pasaulinis karas, Lietuvą užėmė bolševikai. Buvo gaudomi įtartini asmenys, tarpe jų ir Viktoras Rimšelis. Tada jis nusprendė nepasilikti Lietuvoje. Šią kelionę slapta per Vokietiją autorius knygoje perduoda tikrai gabaus rašytojo plunksna. Buvo jis patekęs ir Soldau lagerin, kur teko pergyventi ne tik badą, bet ir žiurkes...

Vėliau dirbo pas ūkininkus ir, o siaube, šeimininkė buvo liepusi melžti karves. Tačiau jis greitai nuo šio darbo buvo atleistas, nes pienas bėgo ne į kibirą, o pro šalį.

Pagaliau — Tuebingenas, gražiausi metai studijų, kurių jis taip siekė. Tačiau, vis labiau ir labiau rūpėjo grįžti Lietuvon. 1942 m., gavęs leidimą, grįžo, o 1943 m. išsipildė didžiausias jo gyvenimo troškimas — buvo įšventintas kunigu. Tačiau, kai užklupo antroji balševikų okupacija, nusprendė trauktis Vokietijon. Taip ir išsirengė jis su bičiuliu daktaru Petru Kisielium į sunkią rizikingą kelionę. Vos nepateko apkasų kasti, bet, Petrui patarus, pamelavo, kad štai su juo yra jo žmona ir vaikai...

Tuebingene vėl studijos, vėl teologijos filosofijos knygos... Kun. Rimšelis visada buvo geroj nuotaikoj, turėjo daug sąmojaus, buvo pokštininkas, mokėjęs net suvaidinti patį Hitlerį. Buvo užsiauginęs barzdą...

Knygoje skaitome apie jo nuotykingą kelionę Romon, kur, įsiregistravęs Angelikume, ruošėsi magistrui tema „Prigimtis ir nuodėmė". Gyvenimą Romoje autorius vaizduoja spalvingai, išryškindamas įdomų italų charakterį, o vienuolyno epizodai apie netikrą vyną, seselių gaidį, ir lankytojus, kuriuos autorius vis globodavo, ypač įdomūs.

Rašo jis, kaip pasisekė pakeisti būsimo palaimintojo Jurgio Matulaičio sulenkintą pavardę iš Matulewitz į lietuvišką Matulaitis, nes taip buvo ir būsimo palaimintojo bylos metrikuose.

Ir štai kun. Rimšelis jau Amerikoj, Marijanopoly, Marian Hills ir Čikagoje, kur teko būti vienuolyno vyresniojo, vėliau ir provincijolo pareigose. Jis žinojo, kad priimdamas tokią atsakomybę, neišvengs didelių problemų ir kad kunigas yra toks pat žmogus kaip ir visi. Tačiau ištikimas ir pasiaukojęs savo pašaukimui, įsitikino, kad, jo paties žodžiais tariant, „Kunigų ir vienuolių pašaukimo ma-

Visos pievos sugeltonavo pienių taškais — bitėms darbymetis... Nuotr. **Vytauto Maželio**

„Aš žinojau, kad kada nors tai įvyks"

Kažin kelis rašytojus galėtum surasti, kurie būdami ankstyvoje jaunystėje, būtų parašę romaną, ar kurią kitą knygą. O štai 16 metų Lietuvoje gyvenanti moksleivė Vaida Blažytė, romaną *Geltona pieva*, ėmė ir parašė (romanas išleistas 2002 m.).

Stebina, kad Vaida, būdama tokia jauna, sugebėjo taip giliai, jautriai ir psichologiškai pažvelgti į šių dienų jaunimo problemas, su kuriomis ne visiems pavyksta lengvai susidoroti. Dalis jų patenka į akligatvį ir beviltiškai pasineria į narkomanijos pelkę. Apie tai jaunoji rašytoja savo knygoje ir rašo.

Romane *Geltona pieva* vyriausias veikėjas Tomas, girtuoklio tėvo (vėliau sužino, kad jis — tik patėvis) ujamas ir žiauriai skriaudžiamas, skundžiasi: „Niekados nežinojau, ką reiškia tėvo meilė sūnui". Neblaivaus tėvo kumščiais „abdovanota", miršta motina. Tomas ją nepaprastai mylėjo, jis jos pasigenda ir be galo ilgisi: „Mano mamos akys! Jų aš ilgėjausi... Matyt, nebuvo pasaulyje žmogaus, labiau už mane mylinčio motiną". Tomas tampa abejingas mokyklai, blaškosi ir net nebemato gyvenimo prasmės.

Patėvis, „užkumščiavęs" Tomo motiną, dabar jo dar labiau nekenčia. Tomą, skaudžiais kumščių smūgiais „pavaišina" beveik kiekvieną dieną. Pagaliau ir iš namų išvaro. Dabar jis glaustosi pas draugus. Susipažįsta su „žole". Pragyvenimą (ir „žolei") bando užsidirbti gatvėje, grodamas gitara. Nepakanka. Patėvis pinigų turi. Tomas žino, kur jis juos laiko. Nuvyksta į patėvio namus jų „pasiimti". Ten jam bešeimininkaujant, užtinka patėvis. Įvyksta grumtynės. „Gyvas iš čia neišeisi, — šaukia patėvis. Tomas: „Už savo nugaros ant stalo užčiuopiau peilį... Pakėliau peilį ir net nepajutau kaip..."

Nužudęs patėvį, Tomas, su atsitiktinai susipažinta Grete, išvyksta kitur. Radę apleistą, be langų ir durų pastatą, ten ir apsigyvena.

Tomas, nors dabar jau Gretę myli, nepaklausęs jos prašymo, savo venas pradėjęs maitinti stipriais „vaistais", vis tvirčiau ir tvirčiau įsipainioja į narkomanijos pinkles. Pagaliau tie „vaistai" pavilioja ir Gretę. „Vaistai" nepigūs. Kad juos įsigytų, tenka vogti, apiplėšinėti parduotuves, nes, kiek Gretė uždirba parduotuvėje, o Tomas su gitara gatvėje — neužtenka. Pagaliau nuo per didelės „karštosios dozės" miršta Gretė.

Romanas *Geltona pieva* užsklendžiamas Tomo žodžiais. „Šaltos, žalsvą kostiumą vilkinčio vyriškio rankos tvirtai laiko manąsias už mano nugaros. Baukščiai pažvelgiu į dvi policijos mašinas, stovinčias čia pat, prie šaligatvio. Tas pats policininkas, uždėjęs antrankius, šiurkščiai įgrūda mane į vieną iš mašinų ir garsiai užtrenkia dureles. Mašina pajuda. Viskas... Aš žinojau, kad kada nors tai įvyks".

Romanas *Geltona pieva* (237 psl.), kurio lengvas stilius, trumpi sakiniai ir pagaunanti intriga, jaunimo bus godžiai skaitomas. Tačiau ir kiti, pradėję jį skaityti, nepadės į šalį, kol užvers paskutinį puslapį. Ta knyga galėtų būti puiki dovana mūsų lituanistines, šeštadienines, mokyklas baigusiems abiturientams.

Jaunoji romano *Geltona pieva* rašytoja Vaida Blažytė pasipasakoja, kad gimusi 1985 m. Nuo pat vaikystės kurdavusi istorijas ir jas užrašinėdavusi. Baigusi muzikos mokyklą, nors muzikante būti niekada nenorėjusi. Lanko kino mėgėjų būrelį, kur filmuojanti trumpametražinius filmus. 16-ji jos metai buvę patys sėkmingiausi. Su savo sukurtais filmais dalyvavusi įvairiuose festivaliuose, laimėjusi keletą diplomų ir prizų. 34-ajame Lietuvos moksleivių jaunųjų filologų konkurse ir prozos skyriuje laimėjusi pirmąją vietą, kas atvėrė kelią į šio kūrinio išleidimą.

Romaną *Geltona pieva* išleido Lietuvos Rašytojų sąjungos leidykla, 2002 m. Išleidimą rėmė Kultūros ministerija ir Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos.

P. Palys

---

lonė yra ypatinga Dievo tarnyboje malonė". Jis labai pergyveno, kad lietuviai dažnai tampa vieni kitiems priešai, bet tokiais atvejais, rašo jis, reikia nuolat melstis, prašant jiems Dievo malonės.

Rašo jis ir apie savo darbus *Drauge*. Čia jis ir redaktorius, ir moderatorius, marijonų namo vyresnysis, provincijolas, eglaičių ir pušelių sodintojas, aplinkos prižiūrėtojas...

Teko jam ir keliauti — buvo Brazilijoje, pas lietuvius Argentinoje, Australijoje, taipgi Šventoje Žemėje, Egipte.

Knygoje rasime ir kun. V. Aliulio, MIC, įspūdžius apie kun. V. Rimšelio knygą, kur jis rašo, kad „autorius Dievo apdovanotas neeiliniais gabumais ir kad per kelis žemynus nusidriekęs sėkmingas vienuolio kunigo gyvenimo kelias Viešpaties globoje gyvai prabyla šios knygos puslapiuose".

Kun. Viktoro Rimšelio autobiografinę knygą *Nuo Murmų iki Čikagos* galima įsigyti ir *Draugo* knygynėlyje Čikagoje.

Julija Švabaitė-Gylienė